

פרק הזרוע והלחיים

מתניתין:

קל-א מצות נתנית הזרוע והלחיים והקבה⁽¹⁾, הניתנין לכהן כששוחטין בהמה, נוהגין

קודם שנכנסו לארץ, כי במדבר לא היו זובחים בהמות אלא לשלמים, ואינה נוהגת במוקדשין. [וכן היא שיטתו בדברים יב ח'כא, שהלכה כרבי ישמעאל שאמר לעיל טז ב' שבמדבר לא הותר לישראל אכילת בשר תאווה, אלא רק כשהקריבו שלמים]. וראה בפנים יפות שתמה הרי אף לרבי ישמעאל הותרו בבשר בעלי מומים, כמבואר בתוס' לעיל [יז א] וראה מקור ברוך [סי' יא] בזה.

ובמשך חכמה [דברים יח ד] כתב שלדעת רבי עקיבא [לעיל טז ב] שבמדבר לא הוצרכו לשחוט אלא קדשים, ואילו בשר תאווה הותר בנחירה, יש לומר שלא הוזכרה המצווה אלא כשנכנסו לארץ והתחייבו בשחיטה אף לצורך אכילה, כי בנחירה אין חיוב בנתינת זרוע לחיים וקיבה, שהרי נאמר בהם "מאת זובחי הזבח".

עוד כתב על פי שיטת רש"י ותוס' להלן [קלו ב] שהלכה כרבי אלעאי שאין ראשית הגז ומתנות כהונה נוהגים בחו"ל, ולפי זה מובן למה לא הצטוו בהן עד שנכנסו לארץ, ולדעת הרמב"ם [בכורים י א] שמתנות כהונה נוהגות גם בחו"ל, ביאר כדלהלן [קלד ב] שזרוע לחיים וקיבה הם כנגד מעשי פנחס בהריגת זמרי, ומעשה זה היה בשנת הארבעים במדבר, ולפיכך לא הצטוו קודם.

אמנם לכאורה במדרשים בתחילת פרשת קרח משמע שכבר בימי קרח נהגו מתנות כהונה. וראה בספר מתנת חלקו [סימן לא] שבירר ענין זה.

ולפי הביאור הראשון בדברי האבן עזרא, ניתן לומר בפשטות, כי מצוה זו נשנית כאן, אחר

1. כתבו האבן עזרא והחזקוני שהטעם שנתנה התורה מתנות אלו לכהן, הוא, כי הכהן שוחט את השלמים, ונוטל הזרוע בשכר זרועו בשחיטה, והלחיים בשכר הברכה, והקיבה בשכר הבדיקה.

ובפשטות נראה שאין כוונתו שנוטל שכר זה מהשלמים ששחט, כי הרי שנינו כאן שמוקדשין פטורין ממתנות, אלא שנאמר בפרשה זו כי אף על פי שאין לו חלק ונחלה בארץ, נוטל שכרו במתנות אלו בחולין.

והחיד"א בחומת אנך תמה על ביאורם, הרי שחיטת ובדיקת קדשים מצוותן שיעשו ע"י בעל הקרבן, ולמה נוטל הכהן שכר על השחיטה והבדיקה. וכן יש לתמוה שהרי גם בחולין יש שחיטה ובדיקה, וכן בשאר הקרבנות, ולמה נקטו דוקא שלמים. [וראה מהרש"א קידושין עו ב שלכתחילה כהן שוחט].

ויתכן שרצו לרמוז למה שכתבו האחרונים [ושב הכהן זובחים לב ב, לב אריה לעיל יז, וגבורות שמונים לר"י ענגיל אות ב, וראה הערות לחברותא זבחים יד ב], שבמדבר היתה שחיטת קדשים פסולה בזר, כי לא הותרו באכילת בשר תאווה, ולא היתה שחיטה אלא בקדשים, ונחשבה כעבודה, ולכן נקטו שזכו הכהנים במתנות בשכר שחיטת שלמים במדבר, שאז שחטו הכהנים לצורך אכילת ישראל, [ואפילו לרבי עקיבא שהותר בשר נחירה, כתב הראב"ד בתמים דעים (קעט) שבירכו רק על שחיטת קדשים].

והרמב"ן [שם] כתב שמצוה זו לא הוזכרה בתורה, אלא רק במשנה תורה, שנאמרה להם